Afrika kan wel gered worden
door "Een industrieel Marshall Plan 'met' Afrika"

***'Wij'** kunnen inderdaad Afrika niet redden met "Een Marshall Plan **'voor'** Afrika". Afrika kan wél gered worden wanneer, uit welbegrepen wederzijds eigenbelang, Afrikaanse en Westerse private ondernemingen investeren in "Een industrieel Marshall Plan, niet 'voor' maar **'met'** Afrika". Visionaire Afrikaanse denktanken en beleidsvoerders streven naar 'echte' onafhankelijkheid en beseffen dat enkel de transfer van moderne technologieën en dito grootschalige bedrijfsprocessen leidt tot zelfredzaamheid. Zij weten dat stijgende welvaart van een brede mondige middenklasse, dankzij een geavanceerde industrialisering, automatisch resulteert in dalende nataliteit en dalende corruptie. Zij hebben geen probleem met de repatriëring van bedrijfswinsten.*

Duitsland lanceerde vorig jaar het idee van '**Een Marshall Plan voor Afrika**'. '**Wij kunnen Afrika niet redden**' is echter de titel van het opiniestuk van Nederlands hoogleraar Europese Studies Paul Scheffer in NRC Handelsblad en in De Standaard van 9/7/2018. Hij verwijst naar het Duitse plan. *'Alles staat of valt met de eigen verantwoordelijkheid van de Afrikaanse landen'* stelt hij. *'De ontspoorde nataliteit moet naar beneden, idem voor de endemische corruptie'*. Professor Scheffer geeft echter niet aan hoe deze inderdaad noodzakelijke wijziging van mentaliteit en maatschappij te realiseren.

De demografie

Toonaangevende Afrikaanse overheidsinstellingen zoals de Afrikaanse Unie en de *Banque africaine de déveveloppement* brengen wel ideeën aan. Zij poneren dat moderne inclusieve en duurzame industrialisering leidt tot het ontstaan van een mondige middenklasse die zelf, van binnen uit, ongebreidelde nataliteit en ongelijkheden als corruptie indijkt.

Andere hoogleraren dan prof. Scheffer toonden inderdaad aan dat ook in Afrikaanse stedelijke agglomeraties stijgende welvaart automatisch leidt tot dalende nataliteit. Daarom willen deze denktanken en overheden eerst en vooral een moderne industrialisering van Afrika op gang brengen. Afrika kan buigen op een massa troeven om ter plaatse haar bodemrijkdommen te transformeren tot competitieve eindproducten voor de eigen en internationale markten en er massa's kwaliteitsbanen mee creëren: haar eeuwig hernieuwbare energiebronnen, haar akkergronden van de wereld, haar massa's werkkrachten goedkoper dan in China en Vietnam en 'last but not least' drie enorme troeven van Afrika die in het Westen steevast over het hoofd gezien worden: (1) haar hoger opgeleid demografisch dividend: in 2035 kan Afrika buigen op evenveel hoger opgeleiden 'in de fleur van het leven' als China; (2) haar diepe vijvers van eigen privé kapitaal op zoek naar rendementen op de langere termijn; (3) haar ontluikende democratieën.

De corruptie

Investeringen in moderne infrastructuren en in geavanceerde agro-, voeding- en maakindustrieën en in aanverwante diensten creëren massa's kwaliteitsbanen die een mondige middenklasse doet ontstaan die van binnen uit corruptie en andere ongelijkheden indijkt. Deze formele activiteiten genereren daarenboven fiscale inkomsten voor de staat die haar instellingen kan versterken, nog meer in onderwijs en vorming investeren en zodoende een positieve zelfversterkende kringloop aanjaagt van nog meer kennis, innovatiekracht, welvaart en … nog meer dalende nataliteit en dalende corruptie.

Het eerlijk verhaal van Afrika

Afrikaanse overheden en denktanken zijn zeer uitgesproken: 'Het enige wat wij missen', zeggen zij, 'is praktijkervaring met geavanceerde industriële processen en technologieën'. 'Kom bij ons investeren in moderne agro-, voeding- en maakindustrieën' vragen zij. 'Transfereer naar Afrika moderne bedrijfsprocessen en technologieën. Deze investeringen ageren als een permanente universiteit in bedrijfskunde. Dan kunnen wij, zelfredzaam, zorgen voor de indijking van uitwassen als corruptie en van ongebreidelde bevolkingsaangroei'. En, voegen zij er aan toe 'Bespaar ons uw goedbedoelde adviezen, uw *experts* die ons komen *leren vissen*, uw financiële stimuli voor startende micro-ondernemingen, uw tweedehands PC's en draaibanken; allemaal druppels op een hete plaat. Moderne infrastructuren en grootschalige industriële investeringen, dat is wat wij nodig hebben'. En, als ultieme blijk van hun 'eerlijke' realiteitszin: 'Uw winsten mogen jullie gerust repatriëren'.

12/7/2018

Karel.Uyttendaele@pandora.be
Vrijwilliger 'Circulaire migratie voor Afrikaanse hoger geschoolden' (www.migrationcirculaire.be),
een ad-hoc programma van Belgische 'for profit' ondernemingen

Wij kunnen Afrika niet redden

PAUL SCHEFFER (De Standaard 'Opinie' 9/7/2018)
Hoogleraar Europese Studies en columnist bij NRC Handelsblad, waar deze tekst eerst verscheen.

De kroniek van de aankondigde ondergang van Angela Merkel wordt steeds langer. Niemand weet hoe lang. We kennen wel het begin: de zomer van 2015, toen Merkel besloot de grenzen te openen voor vluchtelingen. In het land van de stabiliteit dreunt dit weidse welkom tot vandaag na.

De bondskanselier wordt het niet moe om te wijzen op de internationale omgeving: niet alleen schaden nationale oplossingen de samenwerking in Europa, ook bieden ze geen uitweg als het gaat om de oorzaken van de migratie uit Afrika. Achter de ternauwernood bezworen regeringscrisis gaat een onzekere zoektocht schuil: kunnen we meer bijdragen aan Afrika om minder mensen in Europa op te vangen?

Met elk bootje dat de Middellandse Zee oversteekt, krijgen de landen van herkomst meer politiek gewicht. Het rijkere Noorden kan zich eenvoudigweg niet afkeren van het armere Zuiden. Gesproken wordt zelfs over een marshallplan voor Afrika. Ondanks de goede bedoelingen is het een ongelukkig beeld: Afrika is geen continent dat na een oorlog moet beginnen aan wederopbouw.

Alles staat of valt met de eigen verantwoordelijkheid van deze landen

Maar er is natuurlijk genoeg dat gedaan kan worden of inmiddels al wordt gedaan, lees ik in een recent rapport van de Europese Groenen, *Migratie, het eerlijke verhaal*. Denk aan het beëindigen van dumping van landbouwoverschotten in Afrika of aan belastingontwijking tegengaan in Afrikaanse landen, die mede door westerse bedrijven in stand wordt gehouden. De lijst is lang, de hypocrisie kan niemand ontgaan.

Stel dat het zou lukken om zoiets als een marshallplan voor Afrika van de grond te krijgen. Zou dat opgewassen zijn tegen 'de meest spectaculaire demografische verandering in de geschiedenis van de mensheid', zoals de Franse econoom Serge Michailof het omschreef in *NRC*? De bevolking van Afrika zal in de komende dertig jaar verdubbelen van 1,25 miljard naar 2,5 miljard mensen. De gevolgen zijn volgens hem hongersnood, massamigratie en geweld.

Demografie is onze blinde vlek: we denken veel te weinig na over de langetermijngevolgen van bevolkingsgroei. In een land als Niger – met een gemiddelde gezinsgrootte van zeven kinderen – groeit de bevolking van 11 miljoen in 2000 naar niet minder dan 68 miljoen mensen in 2050. Een iets gematigder beeld zien we in Egypte: van 69 miljoen inwoners in 2000 stijgt de bevolking naar 153 miljoen in 2050.

Deze explosieve bevolkingsgroei wordt veroorzaakt door een dalende kindersterfte, terwijl sociale en religieuze gewoontes nog steeds tot een hoog aantal kinderen leiden in elk gezin. Europa heeft in de tweede helft van de negentiende eeuw ook een snelle toename van de bevolking meegemaakt. Die is deels opgevangen door omvangrijke emigratie naar Amerika. Waar zullen de jongeren van Afrika – de gemiddelde leeftijd van dat continent is 19,5 jaar – een toekomst vinden?

Het idee van een marshallplan voor Afrika roept nog een andere vraag op: vallen we zo niet terug in een bevoogdende houding? Nogal wat mensen willen een postkoloniale missie afleiden uit de koloniale schuld van Europa. Zo'n omvattend plan herinnert dan al gauw aan de *white man's burden* van weleer: wij maken het verschil.

Maar al zouden we het uit alle macht willen: we kunnen Afrika niet redden. Alles staat of valt met de eigen verantwoordelijkheid van deze landen. De bevolkingsgroei roept grote vragen op die samenlevingen zelf moeten beantwoorden. In een mooi essay in *De Groene Amsterdammer* (31 mei) kritiseert de Algerijnse schrijver en journalist Kamel Daoud een volgens hem gangbare opvatting in zijn wereld: 'Ik ben het moe om te horen dat wij slachtoffers zijn en het Westen onze beul.'

Daoud wil het Westen niet vrijpleiten: 'De kolonisatie was een misdaad, maar de elites uit het Zuiden moeten ophouden hun falen te ontkennen.' Genoeg landen in Afrika kennen economische groei, toch begrijp ik zijn frustratie over de corruptie en het wanbestuur: 'Mijn visie is een Zuiden dat verantwoordelijkheid neemt en een Noorden dat betrokken is.' En inderdaad, hoeveel we ook investeren in een groots plan, alle verandering begint bij de elites en de burgers van deze landen zelf.

Bij elk migratiebeleid hoort een politiek die bijdraagt aan ontwikkeling in Afrika. We moeten ons wel realiseren dat juist de beginfase van economische groei meestal leidt tot meer migratie, in plaats van minder – er is namelijk een zekere welvaart nodig om de reis naar Europa te bekostigen. Het bestrijden van de oorzaken van migratie ontslaat ons niet van de opdracht die migratie te begrenzen. Ook dat hoort bij het eerlijke verhaal.